

Minister Spraw Zagranicznych

KSM 2008/5346

Warszawa, dnia 10 czerwca 2008 r.

wpłynęło dn. 16.06.08

nr 5766

SEKRETARZ SENATU
Biuro Prasowe Senatu
wpłynęło dn. 18.06.08
nr 4646

Pan Bogdan BORUSEWICZ
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

W odpowiedzi na Oświadczenie skierowane przez Panią Senator Dorotę Arciszewską-Mielewczyk do Ministra Spraw Zagranicznych podczas 8. posiedzenia Senatu RP w dniu 2 kwietnia 2008 r. w sprawie zagranicznych wierzytelności sprzed dnia 1 września 1939 r. uprzejmie informuję:

Problematyka zagranicznych wierzytelności RP sprzed dnia 1 września 1939 r. stanowi zagadnienie o niezwykle złożonej problematyce zarówno prawnej jak i historyczno-politycznej. Z uwagi na sytuację geopolityczną, w jakiej znalazła się Polska po II wojnie światowej, jak również na fakt, że podczas działań wojennych zniszczeniu uległo szereg dokumentów istotnych dla ustalenia zakresu wierzytelności państwowych z okresu II Rzeczypospolitej, ich dochodzenie w okresie powojennym było w znacznym stopniu utrudnione.

W związku z tym, że tematyka podjęta w Oświadczeniu wykracza poza zakres kompetencji resortu spraw zagranicznych, MSZ wystąpiło z prośbą o przedstawienie informacji niezbędnych do udzielenia odpowiedzi do Ministerstwa Skarbu Państwa, Ministerstwa Finansów oraz Archiwum Akt Nowych. Ponadto, podjęte zostały również poszukiwania materiałów archiwalnych znajdujących się w m.in. archiwach Narodowego Banku Polskiego oraz Banku Gospodarstwa Krajowego.

Z informacji przekazanych przez Narodowy Bank Polski wynika, że w dniu 8 marca 1948 r. do Skarbcza Emisyjnego NBP wpłynął depozyt złota Funduszu Obrony Narodowej (FON). Czynności likwidacyjnego depozytu FON wykonywała Komisja dla Segregacji Depozytów Ministerstwa Finansów, a później Komisja Likwidacyjna Depozytów Rzeczowych Skarbu Państwa. Likwidacja tego depozytu odbyła się dwuetapowo. W I etapie w 1951 r. zlikwidowano ok. 77 % zawartości zasobu FON, pozostałą część ok. 23% zlikwidowano w latach 1955-56. Pieniądze uzyskane z likwidacji tego depozytu Komisja Likwidacyjna wpłaciła na rachunek sum depozytowych Ministerstwa Finansów o nazwie „Sumy depozytowe FON w likwidacji”, a później na rachunek Skarbu Państwa. Zasób srebra FON został sprowadzony do kraju z Francji dopiero pod koniec 1976 r. Minister Finansów, na podstawie decyzji Prezesa RM, przekazał 1 września 1977 r. odzyskane srebro FON Ministerstwu Kultury i Sztuki na użytek ogólnonarodowy. Ostatecznie, zasadnicza część srebrnego FON-u została umiejscowiona w Zamku Królewskim w Warszawie, z wyjątkiem 1840 przedmiotów, które zostały przekazane do oddziałów Muzeum Narodowego w Poznaniu.

W odniesieniu do złota stanowiącego własność Banku Polskiego S.A. i wywiezionego z Polski, NBP poinformował, że sztaby złota, o wadze prawie 38 ton i o łącznej ówczesnej wartości rynkowej 463 mln złotych, zostały po wielu perturbacjach zdeponowane w Banku Anglii, Banku Rezerw Federalnych w Nowym Jorku, Banku Kanadyjskim w Ottawie i Banku Rumuńskim w Bukareszcie. Depozyty te zostały w latach 1946-47 zwrócone Bankowi Polskiemu, a następnie przeszły na rzecz Skarbu Państwa. Ostateczna likwidacja zasobów złota Banku Polskiego nastąpiła w 1950 r. wraz ze sprzedażą ostatniej jego partii przez ówczesny Rząd Polski. Fakt ten przypieczętował los Banku Polskiego, który został postawiony w stan likwidacji.

Odnosnie rezerw złota Banku Gdańskiego, pełniącego do wybuchu wojny funkcję banku centralnego Wolnego Miasta Gdańska, wskazać należy, że zostały one zagrabione przez III Rzeszę po zajęciu Gdańska we wrześniu 1939 r. Polskie roszczenia w tym zakresie dotyczyły ok. 4,7 ton kruszcu. Zwrot złota przez RFN nastąpił w 1976 r. Był on wynikiem zakończenia negocjacji z tzw. Trójstronną Komisją dla Restytucji Złota Monetarnego, w której skład wchodziłi przedstawiciele Francji, Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych.

NBP wskazał również, że nie posiada żadnych dokumentów dotyczących majątku trwałego i środków pieniężnych znajdujących się poza granicami Polski, które w dniu 1 września 1939 r. należały do Ministerstwa Spraw Zagranicznych, polskiej Ligi Morskiej i Kolonialnej, środków na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne ulokowane w zagranicznych towarzystwach ubezpieczeniowych, które nie zostały rozliczone w wyniku II wojny światowej.

Z informacji nadesłanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego wynika, że nie posiada on dokumentów dotyczących wierzytelności sprzed 1 września 1939 r. z uwagi na utratę ksiąg bankowych w trakcie działań wojennych. BGK posiadał w okresie okupacji niemieckiej swoje biura w Londynie, Zurychu, Tel-Awivie, Teheranie i w Nowym Jorku, niemniej nie dysponuje danymi, które pozwoliłyby ustalić, jaki był status prawny nieruchomości zajmowanych przez placówki Banku. W 1951 r. BGK, któremu zostały powierzone czynności likwidacyjne Banku Polskiego, przejął do likwidacji aktywa i pasywa obejmujące rachunki przedwojenne i okupacyjne Banku. Stwierdzono wtedy, że majątek likwidowanego banku nie jest wystarczający na pokrycie kosztów likwidacji, a wierzytelności Banku Polskiego wycenione na symboliczną złotówkę zostały przekazane BGK.

Ponadto wskazać należy, że na wniosek MSZ Archiwum Akt Nowych podjęło kwerendę w celu odnalezienia dodatkowych materiałów źródłowych, odnośnie aktywów, jakie utraciły polskie banki w wyniku II wojny światowej.

Warto zauważyć, że kwestia zaboru polskich wartości materialnych w czasie II wojny światowej była przedmiotem opracowań naukowych m.in. Janusza Wróbla: „Wojenne i powojenne losy złota Banku Polskiego”, Gwiazda Polarna, nr 17, 2001 oraz Zbigniewa Landara: „Bank Gospodarstwa Krajowego”.

W związku z powyższym, biorąc pod uwagę dostępną dokumentację dotyczącą rzeczywistych państwowych wierzytelności sprzed 1 września 1939 r. stwierdzić należy, że aktualnie właściwe resorty nie dysponują materiałami źródłowymi, które potwierdzałyby, że niezaspokojone wierzytelności istnieją oraz że możliwe jest ich dochodzenie. Gdyby jednak przeprowadzane badania archiwalne doprowadziły do odnalezienia nowych dokumentów, możliwe byłoby, po dokonaniu szczegółowej analizy dotyczącej prawnych możliwości dochodzenia przedmiotowych wierzytelności, podjęcie odpowiednich działań mających na celu ochronę interesów finansowych RP.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Spraw Zagranicznych
SEKRETARZ STANU

Jan Borkowski